

סיכומי הדרך היומי

מחודדים ת"ר ושונתם שיהיו דברי תורה בפ"ך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום ז"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מרת פייגע ציפורה גאסט ע"ה בת ר' מרדכי אשת ר' אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשכ"א ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net
שמחים לבשר על חידוש שמיעת השיעורים בטלפון
בעברית ובאנגלית במספר 0799-379-634

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.נ.צ.ב.ה.

לע"ג ר' פינחס בן ר' בנימין בינוש זצ"ל

שבת קודש פרשת תולדות - כ"ט מרחשוון תשע"ח

דף י"ג ע"א

רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו - יאמר להם: רוצח אני, שנאמר 'וזה דבר הרוצח'. אמרו לו: אף על פי כן, יקבל מהם.

הגולים לערי מקלט - לר' יהודה מעלים שכר ללוים. לר' מאיר אין מעלים. לרב כהנא: המחלוקת בשש - שלר' יהודה 'לכם' האמור לרוצחים - לקליטה, ולר' מאיר 'לכם' - לכל צרכיכם, אבל בארבעים ושתים לדברי הכל מעלין שכר. לרבא: ודאי 'לכם' - לכל צרכיכם ובשש אין מעלים שכר, והמחלוקת בארבעים ושתים, שלר' יהודה 'ועליהם תתנו' - כמו השש רק לענין קליטה, ולר' מאיר 'ועליהם תתנו' - כמו השש לכל צרכיכם.

גולה החוזר מעיר מקלט ועבד עברי היוצא ביובל - לר' מאיר: חוזר לשררה שהיה בה, שנאמר בעבד החוזר ביובל 'ואל אחוזת אבותיו ישוב', ולמדים כן גם לחוזר מגלות בגזירה שוה 'שיבה' מעבד. לר' יהודה: אינו חוזר לשררתו, שנאמר בעבד 'ושב אל משפחתו' - למשפחתו שב ולא למה שהחזיקו אבותיו, ובחוזר מגלות נאמר 'אל ארץ אחוזתו' - לארץ אחוזתו הוא שב ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו.

הדרן עלך אלו הן הגולין

פרק שלישי - ואלו הן הלוקין

אלו חייבים מלקות: הבא על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו, ועל אחות אשתו, ועל אשת אחיו, ועל אשת אביו, ועל הנידה (עד כאן חייבי כריתות). כהן גדול שנשא אלמנה, כהן שנשא גרושה או חלוצה, ישראל שנשא ממזרת או נתינה, בת ישראל שנישאת לנתין או לממזר. טמא שאכל קודש, הבא אל המקדש טמא, האוכל חלב או דם או נותר או פגול או קודש טמא, השוחט או מעלה קדשים בחוץ, האוכל חמץ בפסח, האוכל או עשה מלאכה ביום הכפורים, המפטם את שמן המשחה, המפטם את הקטורת, הסך שמן המשחה, האוכל נבילות או טריפות או שקצים או רמשים, האוכל טבל או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו או מעשר שני והקדש שלא נפדו.

שיעור אכילת טבל ללקות: לר' שמעון - כל שהוא. לחכמים - כזית. ואין דומה לנמלה שחייב בכל שהיא כיון שהיא כברייתה.

כהן שנשא אשה שהיא אלמנה וגם גרושה - חייב שתיים. גרושה וחלוצה - רק אחת (שלאו אחד לשניהם. רש"י, ועי' תוס').

דף י"ג ע"ב

מלקות בחייבי כריתות וחייבי מיתות בית דין:

לר' ישמעאל: כולם לוקין. שנאמר 'אם לא תשמור לעשות את

כל דברי התורה הזאת... והפלא ה' את מכותך' - היינו מלקות, כאמור 'והפילו השופט והכהו לפניו', אך דוקא דומיא דלאו דחסימה, ולכן על עשה ועל לאו שאין בו מעשה או שניתק לעשה אין לוקין.

לר' עקיבא: חייבי כריתות שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להם - לוקין, חייבי מיתות ב"ד שאם עשו תשובה אין ב"ד של מטה מוחלים להם - אין לוקין.

לר' יצחק: אף חייבי כריתות אין לוקין, שנאמר כרת באחותו אחר שכבר נאמר באופן כללי על כל העריות - לדונו בכרת ולא במלקות, וללמד על כל הכלל יצא.

ביאור מחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא:

א. ר' עקיבא פוטר חייבי מיתות ב"ד - שנאמר 'כדי רשתו', רק משום רשעה אחת יש לחייב. ור' ישמעאל סבר שרק מיתה וממון או מלקות וממון נתמעטו, אך מיתה ומלקות נענש בשניהם - שמיתה אריכתא היא. ומה שמחייב ר' עקיבא בחייבי כריתות אף אם עדיין לא עשו תשובה - לר' אבהו: שלמדים גזירה שוה 'לעיני' האמור בכרת מ'לעיניך' האמור במלקות. והפריכוהו שא"כ גם חייבי מיתות ב"ד יש ללמוד מ'מעני' האמור בע"ז. לרב שמואל בר יצחק: 'כדי רשתו' ממעט רק ברשעה המסורה לב"ד. לרבינא: כיון שאין הכרת מוחלט שהרי אם עשו תשובה נפטרים - יש להלקותם.

ב. לרבא: התרו בו למיתה - לכו"ע אין לוקה, ונחלקו בהתרו בו למלקות - לר' ישמעאל לאו שניתן לאזהרת מיתות ב"ד לוקין עליו, ולר' עקיבא אין לוקין עליו. אך לאו שיש בו כרת לוקין לכו"ע, שאין כרת צריך אזהרה, שהרי גם בפסח ומילה יש כרת, וגם לקרבן אין צריך אזהרה, ומה שאין מביאים על פסח ומילה קרבן הוא משום שרק על קום ועשה דומיא דע"ז מביאים חטאת.

יום ראשון פרשת ויצא - א' כסליו תשע"ח

דף י"ד ע"א

'ואל אשה בנדת טומאתה' - לחייב על כל אשה ואשה, שאף שנאמר כרת אחד על כל העריות אם עבר על כמה בהעלם אחד מביא חטאת על כל אחת.

יתור 'כרת' באחותו - לר' יצחק: ללמד שחייבי כריתות אין לוקין. לחכמים: לחלק כמה חיובי עריות שבגוף אחד - הבא על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו חייב ג' חטאות. ורבן גמליאל ור' יהושע למדו זאת בק"ו שאם הבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד חייב על כל אחת אף שהם משם אחד, ק"ו זו שיש בה ג' שמות. ופרכו: מה לנדה שכן גופים מוחלקים.

יתור תיבת 'אחותו' בסיפא - לר' יצחק: לבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו לחייבו ג'. לחכמים: לחייב כרת באחותו בת אביו ובת אמו, לומר שאין עונשין מן הדין. ולר' יצחק: למדים עונש מאזהרה, או שלומד כן מיתור 'אחותו' ברישא.

דף י"ד ע"ב

יתור תיבת 'אחותו' ברישא - לחכמים: לחלק כרת למפטם ולסך. לר' יצחק: כנ"ל (סוף ע"א), ולחלק בסך ומפטם - א. כר' הושעיא שכל מקום שאתה מוצא שני לאוין וכרת אחד חלוקין הן לקרבן. ב. ואיש אשר ישכב את אשה דוה'. ולחכמים נצרך ללמד שנטמאת רק אם יצא מדוה דרך ערותה.

ביאה למקדש בטומאה - אזהרה: 'ולא יטמאו את מחניהם'. עונש: 'את משכן ה' טמא ונכרתה'.

אכילת קודש בטומאה - עונש: 'וטומאתו עליו ונכרתה'. אזהרה: לריש לקיש - 'בכל קודש לא תגע' ומדהוקש 'למקדש' הסמוך לו למדים שמדובר באכילה שיש בה נטילת נשמה. לר' יוחנן - גזירה שוה 'טומאתו' מ'טומאתו' האמור בבא למקדש טמא.

אזהרה לנגיעת טמא בקודש - לריש לקיש: מכך שאמרה תורה 'בכל קודש לא תגע' בלשון נגיעה. לר' יוחנן: אין אזהרה ואינו לוקה.

אזהרה לאכילת קודש קודם זריקת הדם בטומאה - לריש לקיש: מהריבוי 'בכל קודש'. לר' יוחנן: אין אזהרה ואינו לוקה.

אזהרה לאכילת תרומה בטומאה - 'איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל...', והיינו תרומה השוה בזרעו של אהרן.

אזהרה לנגיעת טמא בתרומה - לר' יוחנן: 'בכל קודש לא תגע'.

יום שני פרשת ויצא - ב' כסליו תשע"ח

דף ט"ו ע"א

לא תעשה שקדמו עשה - לר' יוחנן לוקים עליו, אף למ"ד שעל לאו הניתק לעשה אין לוקים. והוכיח כן רבה מהא דשנינו שהבא למקדש טמא לוקה, אף שקדמו עשה 'וישלחו מן המחנה...'. אמנם ר' יוחנן חזר בו משום ששנינו שאונס שגירש אנוסתו, אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה - אף שקדמו עשה, ורק אם הוא כהן הוא לוקה ואינו מחזיר. ויישבו הדבר כדלהלן.

אונס לוקה אף שקדמו עשה - שנאמר 'לא יוכל שלחה כל ימיו' - כל ימיו בעמוד והחזר. ואין דומה לכל לאו הניתק לעשה שהעשה בא לנתקו ממלקות. אך אין לומר ש'לו תהיה לאשה' מיותר שיש ללמוד בק"ו ממוציא שם רע שלא עשה מעשה - שיש לפרוך שכן לוקה ומשלם. וכן אין ללמוד מוציא שם רע בק"ו מאונס שאינו לוקה ומשלם - שיש לפרוך שכן עשה מעשה. וכן אין לומר ש'לו תהיה לאשה' במוציא שם רע מיותר שהרי אשתו היא, אלא בא לומר שאם גירשה לא ילקה - שהרי אין ללמוד אונס ממנו לא בק"ו ולא במה מצינו, שמה למוציא שם רע שכן לא עשה מעשה.

אונס 'כל ימיו' בעמוד והחזר - היינו רק לר' יוחנן הסובר שרק המבטל העשה לוקה, אבל לריש לקיש שגם מי שאינו מקיימו לוקה, לא שייך לומר כן, שכיון שגירש מיד מתרים בו ב"ד או החזר או תלקה, ואינו יכול לדחות ההחזרה כל ימיו.

דף ט"ו ע"ב

שנינו בברייתא: 'כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה, קיים עשה שבה פטור, ביטל עשה שבה חייב' - והדברים סותרים מה הדין בלא קיים ולא ביטל. לר' יוחנן: יש לתקן ביטלו [-לוקה] ולא ביטלו [-אינו לוקה]. לריש לקיש: קיימו [-אינו לוקה] ולא קיימו [-לוקה].

התראת ספק - לר' יוחנן: שמה התראה, ולכן שייך להלקותו כשביטל העשה אף שבשעת עבירת הלאו היה ספק אם יבטל. לריש לקיש: התראת ספק לא שמה התראה, ולכן הוכרח לומר 'קיימו ולא קיימו', שאז הלאו מחייב מלקות, אלא שקיום העשה הוא במקום המלקות.

יום שלישי פרשת ויצא - ג' כסליו תשע"ח

דף ט"ז ע"א

'שבועה שאוכל ככר זה היום' ועבר היום ולא אכלה - אינו לוקה. לר' יוחנן: משום שאין לוקין על לאו שאין בו מעשה. לריש לקיש: שהתראת ספק אין שמה התראה.

'ולא תותירו ממנו עד בקר, והגותר ממנו עד בקר באש תשרפו' - אמר ר' יהודה: 'בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, לומר שאין לוקין עליו', ומשמע שלולי העשה היה לוקה. ר' יוחנן דייק: התראת ספק שמה התראה. אך לענין לאו שאין בו מעשה לא פסק כמותו אלא כדבריו בשם ר' יוסי הגלילי דלהלן. וריש לקיש דייק: לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. אך לענין התראת ספק פסק כתנא אחר בשם ר' יהודה דלהלן.

מי שספק לו על שנים מי מהם אביו, והכה או קילל את שניהם - לחכמים: חייב. לר' יהודה: הכם בבת אחת שיש כאן התראת ודאי - חייב, בזה אחר זה שהיא התראת ספק - פטור. והיינו תנא אחר בשם ר' יהודה שהתראת ספק אינה התראה.

ר' יהודה אומר משום רבו ר' יוסי הגלילי: לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מן הנשבע ומימר והמקלל את חבירו בשם. ור' יהודה עצמו סובר שלוקין על כל לאו שאין בו מעשה, כנ"ל.

הנוטל אם על הבנים - לר' יהודה: לוקה ואינו משלח, שמצות השילוח היא לפני הנטילה. לחכמים: המצוה היא אחר הנטילה ומשלח ואינו לוקה.

שנינו: 'זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה' - לר' יוחנן: אין לנו אלא זאת [-שילוח הקן] ועוד אחרת, שבהם שייך שיבטל העשה וילקה. שילוח הקן - שישחט האם. האחרת - ישראל אונס שגירש, אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה, ואין לומר ששייך אם הורגה - שהרי חייב מיתה ואינו לוקה משום קלב"מ. אלא כגון שהדירה ברבים, ולסובר שגם נדר כזה יש לו הפרה - בהדירה לה על דעת רבים. (וראה המסקנא להלן ע"ב).

'לא תגזול' ניתק לעשה 'והשיב את הגזלה' וכן 'לא תבא אל ביתו לעבוט עבדו' ניתק לעשה 'השב תשיב לו' - אין שייך ביטול העשה ע"י שריפת הגזל או המשכון, שהרי חייב בתשלומים. ואף בשורף משכונו של גר שאין לו יורשים ומת הגר, הרי הגברא חייב בתשלומים אלא שעבוד הגר הוא שפקע במיתתו.

דף ט"ז ע"ב

מצות פאה להפריש מן הקמה - לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרין, לא הפריש מן העומרין מפריש מן הכרי עד שלא מירח, מירחו - מעשר ונותן לו. טחנו - לחכמים קנה בשינוי ואינו מפריש, ולר' ישמעאל לא קנה ואף מן העיסה מפריש.

'לא תכלה פאת שדך' ניתק לעשה 'לעני ולגר תעזוב אותם' - זו האחרת שנתכוין לה ר' יוחנן ששייך ביטול העשה - לחכמים ע"י שינוי, ולר' ישמעאל ע"י אכילה. אבל באונס לא שייך - שאף אם הדירה על דעת רבים יש לה הפרה לדבר מצוה. וכמו שהחזיר רבינא מלמד תינוקות שהדירו רב אחא על דעת רבים מחמת שפשע בהכאת התינוקות - הואיל ולא נמצא מדייק כמותו.

האוכל תולעת שבכרוב - לוקה משום הלאוים שיש בשרץ השורץ

על הארץ. ורב יהודה הלכה מי שאכלה.

אכל פוטיא (שרץ המים) - לוקה ד', ב' לאוין הכלליים שבשרצים, וב' לאוין שבשרץ המים. נמלה - לוקה ה', ב' הכלליים, וג' שבשרץ השורץ על הארץ. צרעה - לוקה שש, שורצת בארץ, ובנוסף לאו דשרץ העוף.

המשה את נקביו - עובר משום 'לא תשקצו'. וכן השוטה בקרן של הקזת דם.

אכל תשעה נמלים מרוסקות ואחד חי המשלים לכזית - לוקה ה' משום בריה דשרץ, ועוד לוקה משום כזית נבילה. וכן בריסק אחד או שנים כל שיש כזית בין כולם.

יום רביעי פרשת ויצא - ד' כסליו תשע"ח

דף י"ז ע"א

האוכל טבל של מעשר עני - לרב לוקה, כדברי ר' יוסי שדרש 'לא תוכל לאכול בשעריך...' שהוא אף במעשר עני כדלהלן 'ואכלו בשעריך ושבעו'.

דמאי - לר' אליעזר: אין צריך לקרות בו שם על מעשר עני. לחכמים: קורא שם ואינו צריך להפריש שהמוציא מחבירו עליו הראיה. טעם המחלוקת - לרב יוסף: לחכמים משום שודאי טובלו, ולר' אליעזר ודאי אינו טובלו. לאביי: ר' אליעזר סבר שלא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני של דמאי כיון שאין בו איסור אכילה, ורק ממון עניים הוא. ולחכמים חשודים שלא לטרוח להפרישו.

שינו במשנה שלדעת ר' שמעון השיעור להתחייב מלקות הוא אף בחיטה אחת ולחכמים דווקא בכזית - לרב ביבי: המחלוקת באכל חיטה כברייתה, אבל בקמח לדברי הכל צריך כזית. לר' ירמיה: לעולם די לר' שמעון במשהו, ואף בקמח. ומה ששינו: 'אמר להם ר' שמעון אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב, אמרו לו מפני שהיא כברייתה, אמר להן אף חטה אחת כברייתה' - לדבריהם אמר כן, לשיטתי אפילו קמח די במשהו, אלא לשיטתכם הודו לי לכל הפחות שחייב בחיטה כברייתה, וחכמים סברו שרק בריית נשמה חשובה.

תניא כר' ירמיה: ר' שמעון אומר כל שהוא למכות, לא אמרו כזית אלא לענין קרבן.

אלו לוקים: האוכל קדשי קדשים חוץ לקלעים, או קדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה, השובר את העצם בפסח הטהור.

המותיר בפסח הטהור והשובר עצם בפסח הטמא - אינו לוקה.

הנוטל אם על הבנים - לר' יהודה לוקה ואינו משלח, לחכמים משלח ואינו לוקה.

זה הכלל - כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה.

האוכל ביכורים קודם שהניחם - לוקה. קודם שקרא עליהם - שינו במשנה שלוקה, והיינו כר' עקיבא סתימתאה הסובר כר' שמעון דלהלן, אבל לחכמים הקריאה אינה מעכבת.

'לא תוכל לאכול בשעריך... ובכורות בקר וצאנך וכל נדריך אשר תדור ונדבותיך ותרומת ידך' - אמר רבי שמעון:

'ותרומת ידך' - ביכורים, לאוכלן קודם קריאת שם. והאוכלן חוץ לחומה - בקל וחומר ממעשר הקל.

'ונדבותיך' - לאוכל תודה ושלמים לפני זריקה. והאוכלן חוץ לחומה - בקל וחומר ממעשר.

'ובכורות' - לזר האוכל בשר הבכור. שהאוכלו חוץ לחומה - בק"ו ממעשר. והאוכלו לפני זריקה - בק"ו מתודה ושלמים.

'בקרך וצאנך' - לאוכל חטאת ואשם חוץ לקלעים. שהאוכלן חוץ לחומה - בק"ו ממעשר. והאוכלן לפני זריקה - בק"ו מתודה ושלמים. וזר האוכלן לאחר זריקה - בק"ו מבכור.

'נדריך' - לאוכל עולה לאחר זריקה אפילו בפנים. שהאוכלו חוץ לחומה - בק"ו ממעשר. לפני זריקה - ק"ו מתודה ושלמים. לאחר זריקה - ק"ו מבכור. חוץ לקלעים - ק"ו מחטאת ואשם.

דף י"ז ע"ב

אמר רבא על דרשותיו של ר' שמעון (לעיל ע"א): דילידא אימיה כר' שמעון תיליד, ואי לא לא תיליד, ואף שיש לפרוך כל הק"ו כדלהלן, מ"מ לפי סברתו מסרס הפסוק ודורשו היטב.

הפירכות: חומרת ביכורים ממעשר - שכן אסורים לזרים, אדרבה מעשר חמור שכן אסור לאונן. חומרת תודה ושלמים ממעשר - שטעונים מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, אדרבה מעשר חמור שכן טעון כסף צורה. חומרת בכור מתודה ושלמים - שקדושתו מרחם, אדרבה הם חמורים שטעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. חומרת חטאת ואשם מבכור - שהן קדשי קדשים, אדרבה בכור חמור שקדושתו מרחם. חומרת עולה מחטאת ואשם - שעולה כליל, אדרבה הם חמורים שהם מכפרים, וכל הקרבנות חמורים מעולה - שיש בהם שתי אכילות.

אף למאן דאמר שעוונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין - וא"כ מה שדרש ר' שמעון בהכרח היינו רק לאיסור ולא למלקות, וכן מה שאמר רבא 'זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לרבי שמעון לוקה חמש' היינו חמשה איסורים. אמנם יש יתור בפסוק ללמד לכל אחד עוד מלקות מלבד מלקות על אכילה חוץ לחומה, שהרי נאמר לפני זה 'ואכלת לפני ה' אלוקיך במקום...' והיה צריך לכתוב אחר כך 'לא תוכל לאוכלם' ונדע לאו לכולם לחוץ לחומה, ומה שפירט אותם הוא להוסיף עוד לאו (אכן לאו לאכילת קדשים חוץ לחומה נלמד מו'בשר בשדה טריפה', שהרי הלאו הנוסף נצרך על לפני זריקה).

יום חמישי פרשת ויצא - ה' כסליו תשע"ח

דף י"ח ע"א

זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה - לרבי שמעון לוקה חמש (כפי שנתבאר לעיל יז). אך אינו לוקה על 'זר לא יאכל כי קדש הם' - שאזרה זו היינו על בשר הראוי לכהנים. ועל 'ובשר בשדה טרפה לא תאכלו' - כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר אינו לוקה - שאינו אלא על בשר הראוי בפנים. ועל 'לא יאכל כי קדש הם' - כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו אינו לוקה - שאינו אלא על הראוי קודם פסולו, אך זה גם קודם פסולו לא היה ראוי לאכילה. ואמנם יש להוסיף משום 'כליל תהיה לא תאכל' - כל שהוא כליל לוקה על אכילתו, ורבא מנה רק את האיסורים מהפסוק 'לא תוכלו' וגו'.

דף י"ח ע"ב

לשון ראשון: כהן שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה לוקה - שנאמר 'ואכלו אותם אשר כופר בהם', ולא הבא מכלל עשה לאו הוא. ופרכו: נאמר 'וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו' - ואם לאו הבא מכלל עשה הוא לאו מה הוצרכה תורה להזהיר על בהמות הטמאות, אלא בהכרח שלא הבא מכלל עשה עשה.

לשון שני: זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור - שרק על בשר אחר זריקה שנאמר בו 'ואכלו אותם אשר כופר בהם' נאמר 'זר לא יאכל קדש'.

אמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא: בכורים - הנחה מעכבת בהן, קרייה אינה מעכבת ורק מצוה היא. אך צריך שיהיו ראויים

לקריאה, שכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו, ולכן אם הפרישים קודם לחג ועבר החג ירקבו. ור' אחא בר יעקב אמר שכן אמר ר' אסי בשם ר' יוחנן.

ר' יוחנן אמר: היתר ביכורים לכהנים, הראויים לקרייה - משקרא עליהן, ושאינן ראויין לקרייה - משראו פני הבית. וליישב הסתירה עם דבריו לגירסת ר' אחא: א. מה שאמר שקריאה מעכבת - כר' שמעון, מה שאמר שאינה מעכבת - ככחמים. ב. מה שאמר שהנחה אינה מעכבת - כר' יהודה (להלן ש'והנחתו' נדרש לתנופה, וכיון שלא נשנית ההנחה - אינה מעכבת), ומה שאמר שמעכבת - ככחמים (היינו ר' אליעזר בן יעקב דלהלן, ש'והנחתו' נכפל לעיכובא).

מקור תנופה בביכורים: לר' יהודה - 'והנחתו', שלהנחה כבר נאמר 'והניחו'. לר' אליעזר בן יעקב - 'ולקח הכהן הטנא מידך', ולמדים 'ידך' מ'ידי תביאינה את אשי ה'" שבשלמים - מה כאן כהן אף בשלמים כהן, מה בשלמים בעלים אף כאן בעלים - מניח כהן ידיו תחת ידי בעלים ומניף.

יום שישי פרשת ויצא - ו' כסליו תשע"ח

דף י"ט ע"א

לר' יצחק חיוב זר על אכילת ביכורים - משיראו פני הבית (העזרה). והיינו כר' אליעזר שאמר שאם מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים - חייב רק אלו שבפנים.

ר' ישמעאל דרש שאסור לאכול מעשר שני בירושלים אחר החורבן - מהיקש מעשר לבשר הבכור, שאף שנזרק דמו קודם חורבן הבית, אם חרב הבית קודם שנאכל בשרו, מקישים בשרו לדמו, מה דמו במזבח [שסבר שקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא, שאילו קידשה הרי גם בכור קרב אחר חורבן] אף בשרו במזבח. ואמר שאין ללמוד במה מצינו מבכור - שכן טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, וכן אין ללמוד מביכורים - שכן טעונים הנחה לגבי מזבח. והוסיפו בגמרא שגם בצד השוה מבכור וביכורים אין ללמוד - שמה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח.

לרב ששת ביכורים רק הנחה מעכבת בהם ולא קרייה - ואמרו שיש ללמוד כן מדברי ר' ישמעאל שלא הפריך הלימוד מביכורים 'שכן טעונין קרייה והנחה'. ורב אשי דחה שהרי בכל אופן היה יכול לפרוך כן משום שיש מצוה בקרייה, אלא לא פרך כן משום שבבכורי הגר אין קרייה כיון שאינו יכול לומר 'אשר נשבע ה' לאבותינו'.

דבר הלמד בהיקש - בחולין חוזר ומלמד בהיקש, ובקדשים אינו חוזר, ולסובר שהולכים אחר הלמד אפשר ללמוד מעשר מבשר בכור [שהוא עצמו נלמד מהיקש לדמו] - שמעשר דגן חולין הוא, ולסובר שהולכים אחר המלמד - בשר ודם חדא מילתא הוא.

דף י"ט ע"ב

מה ששינונו ברישא שהאוכל מעשר שני שלא נפדה לוקה - היינו במעשר שני טמא והאוכלו טהור, או שהמעשר טהור והאוכלו טמא. ובסיפא שינונו שגם אם שניהם טהורים אם אוכלו חוץ לחומה לוקה.

המקור לאיסור מעשר שני בטומאה: ר' שמעון אומר: 'לא בערתי ממנו בטמא' - בין שאני טמא והוא טהור, בין שאני טהור והוא טמא. ואזהרה על טומאת הגוף - 'נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים' (והיינו מעשר שני, שבתרומה וקדשים אסור עד הערב שמש). ואזהרה על טומאת המעשר - נאמר במעשר 'לא תוכל לאכול בשעריך', ונאמר בבכור בעל מום 'בשעריך תאכלנו הטמא והטהור' - אפילו טמא וטהור אוכלים

בקערה אחת ואין חוששים, ואמרה תורה מה שהתירתי לך בבכור אסרתי לך במעשר.

מעשר שני שנטמא נפדה אפילו בירושלים - שנאמר 'כי לא תוכל שאתו', ושאת היא אכילה כאמור 'וישא משאות מאת פניו'.

מעשר שני טהור נפדה אפילו בפסיעה אחת חוץ לחומה - שנאמר 'כי לא תוכל שאתו' - לנושאו ולהביאו לפניו. שאם ללמד רק על פדיונו אם נטמא בירושלים - היה לו לכתוב 'לא תוכל לאוכלו', ואם ללמד רק על פסיעה אחת בחוץ - היה לו לכתוב 'לא תוכל ליטלו', אלא נקט 'שאתו' שמתפרש גם אכילה וגם נשיאה ולמדנו שתייהם.

הוא מחוץ לחומה ומשאו בפנים - קלטוהו מחיצות ואינו נפדה. וכן אם הוא בפנים ומשאו בחוץ - שנאמר 'כי ירחק ממך המקום' - ממילואך. הוא בפנים ומשאו על קנה ארוך מאחוריו - איבעיא שנשארה בתיקו (וראה להלן כ.).

שבת קודש פרשת ויצא - ז' כסליו תשע"ח

דף כ' ע"א

חיוב מלקות על אכילת מעשר שני חוץ לירושלים הוא רק אם כבר נכנס לפנים החומה ויצא - שרק מעשר שהתקיים בו 'לפני ה' אלהיך תאכלנו', נאמר עליו 'לא תוכל לאכול בשעריך'.

ר' יוסי אומר: נטל תאנה של טבל ואמר שתרומתה בעוקצה, ומעשר ראשון בצפונה, ומעשר שני בדרומה, והיא שנת מעשר שני והוא בירושלים, או שנת מעשר עני והוא בגבולים. אכלה כהן לוקה אחת - שעדיין לא הופרש ממנה תרומת מעשר, אכלה זר לוקה שתים - אכילת תרומה ואכילת טבל, ואילו אכלה קודם שהופרש ממנה כלום לוקה רק אחת משום טבל.

דברי ר' יוסי שנקט שאכל התאנה בירושלים, ומשמע שאם אכלה בגבולין לוקה עוד אחת על אכילת מעשר שני חוץ לירושלים - היינו כשהייתה כבר בירושלים ויצאה, והחידוש הוא שאף שהייתה שם כשהיא עדיין בטבלה, וסובר שמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין. לרבינא: כגון שנכנס לירושלים ונשא המעשר על קנה ארוך מאחוריו חוץ לירושלים, והחידוש הוא שהרי זה כמי שראה פני החומה והאוכלו בגבולים לוקה, ונפשטה האיבעיא דלעיל (יט).

לר' יוסי: פירות שנכנסו לירושלים קודם גמר מלאכה ויצאו, ונגמרה מלאכתם והופרש מהם מעשר שני - לכו"ע אפשר לפדותם ולאכלם בכל מקום, נכנסו אחר גמר מלאכה - לבית שמאי יחזיר מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים, ולבית הלל יפדה ויאכל בכל מקום. ואם סובר ר' יוסי מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין (כנ"ל) - רק לגבי מחיצה לאכול שהיא דאורייתא הרי הם כמי שהורמו, אך לגבי מחיצה לקלוט שהיא דרבנן לא גזרו אלא אם נכנס המעשר אחר הפרשה.

הקורח קרחה בראשו על המת - לוקה. ודורשים מיתור 'קרחה' דכהנים שאם קרח חמש קרחות לוקה על כל אחת. נאמר בישראל 'לא תשימו קרחה בין עיניכם למת' - אין לי אלא בין העינים, 'בראשם' שבכהנים - לרבות כל הראש. ולמדים גזירה שוה 'קרחה' דכהנים ל'קרחה' דישאל - מה בכהנים חייב על כל קרחה, וחייב על כל הראש, אף בישראל כן. ומה בישראל על מת אף בכהנים על מת.

השורט שריטה אחת על המת - לוקה. שרט שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד - חייב על כל אחת ואחת.

המקיף פאת ראשו - לוקה שתים, אחת מכאן ואחת מכאן. המשחית פאת זקנו - לוקה חמש, שתים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה. ודווקא אם נטלן בתער לוקה. לר' אליעזר: אם נטלן כולן

כאחת חייב אחת. ולוקה אף אם לקטן במלקט או ברהיטני.

דף כ"ע"ב

מה ששינינו בברייתא שאם קרח חמש קרחות חייב חמש - היינו אף בהתראה אחת, ובאופן שסך חמש אצבעותיו בסם והניחם על ראשו בבת אחת. אבל אם עשה בזה אחר זה בהתראה אחת לוקה אחת.

שיעור קרחה לחיוב: י"א כגריס, וי"א כדי שיראה מראשו, וי"א כשתי שערות, ויש מחליפים שהשיטה הג' היא כעדשה, וסימנך - בהרת כגריס ומחיה בכעדשה.

שיעור חיוב בנוטל שערותיו בשבת - לחכמים: מלא פי הזוג והיינו שתי שערות. לר' אליעזר: אחת. ובמלקט לבנות מתוך שחורות - לכו"ע חייב באחת, ואף בחול אסור משום 'לא ילבש גבר שמלת אשה'.

פאת ראשו - סוף ראשו, והיינו המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו.

אחד המקיף ואחד הניקף לוקה - שנאמר 'לא תקיפו', לא תניחו להקיף (או משום שנאמר לשון רבים). והיינו כר' יהודה שלוקין גם על לאו שאין בו מעשה. לרבא: במקיף לעצמו ודברי הכל. לרב אשי: במסייע להקיפו ודברי הכל.

פאת זקנו - סוף זקנו, והיינו שבולת זקנו.

זשרט לנפש' - אינו חייב אלא על המת בלבד, ולא אם שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים. לר' יוסי שריטה וגדידה אחת היא, ובגדידה נאמר 'למת', ו'לנפש' בא ללמד שאם שרט שריטה אחת על כמה מתים חייב על כל מת.

זשרט' - שאם שרט כמה שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת (שהיה לו לכתוב 'לנפש לא תשרטו', פירוש שני: הדרשה מיתור הוא"ו).

יום ראשון פרשת וישלח - ח' כסליו תשיע"ח

דף כ"א ע"א

עיקר שריטה ביד וגדידה בכלי - ולחכמים: ביד עובר על זשרט לנפש' ובכלי עובר על 'לא תגודדו', ולר' יוסי בין ביד ובין בכלי עובר על שניהם, וכן אמר שמואל.

שריטה לעבודה זרה - ביד פטור, בכלי חייב, שכך דרך עבודתה, שנאמר 'ויתגודדו כמשפטם בחרבות וברמחים'.

שינינו במשנה שחייב על הקפת הראש שתיים - הראה רב ששת בין פירקי הראש, והיינו בצדעים. וכן מה ששינינו שבזקן חייב שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה הראה שהם בין פירקי הזקן.

שינינו במשנה שלר' אליעזר לוקה אחת - שסבר שכל ה' הפאות בלאו אחד הם.

נאמר בכהנים 'ופאת זקנם לא יגלחו' ובישראל 'לא תשחית' - ולמדים זה מזה בגזירה שוה, שרק בתער שיש בו 'גילוח' ו'השחתה' חייב, ולא במספרים - שאין בהם השחתה, ולא במלקט ורהיטני - שאינו דרך גילוח. ולר' אליעזר גם במלקט ורהיטני חייב, שסבר שגם הם בכלל גילוח.

כתובת קעקע - אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע בידו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם, אבל אינו חייב על קעקוע או על כתב לחוד. לר' שמעון חייב רק אם כתב שם עבודה זרה - שנאמר 'וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה' - אני ה' ולא אחר.

אמר רב מלכיא אמר רב אדא בר אהבה: אסור לאדם ליתן אפר מקלה על גבי מכתו, מפני שנראית ככתובת קעקע. רב ביבי בר אבבי הקפיד שלא ליתן אפילו על מכה קטנה. רב אשי חולק על שניהם ומתיר מפני שמכתו מוכיחה עליו שכוונתו לרפואה.

ג' ההלכות שפוד שפחות וגומות - רב מלכיו. בלורית אפר מקלה וגבינה - רב מלכיא. לרב פפא גם 'שפחות' אמר רב מלכיא, שהוא אמר ההלכות שבמשנה וברייתא, ורב מלכיו אמר המימרות. וסימניך: מתניתא מלכתא.

נזיר שהיה שותה יין כל היום בהתראה אחת - חייב אחת. התרו בו על כל שיעור שתיה 'אל תשתה' - חייב על כל אחת ואחת. וכן בטומאת מת ובגילוח.

דף כ"א ע"ב

לבש כלאים כל היום בהתראה אחת - חייב אחת. התרו בו על כל לבישה 'אל תלבש' - חייב על כל לבישה. לרב ביבי: לא רק בפושט לגמרי אלא אפילו מכניס ומוציא בית יד אונקלי שלו. לרב אחא בריה דרב איקא: הוצאה והכנסה ממש. לרב אשי: אפילו לא פשט אלא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש.

יש חורש תלם אחד וחייב משום שמונה לאוין - חרש בשור וחמור מוקדשים (בכור) וכלאים בכרם ובשביעית ויום טוב וכהן ונזיר בבית הטומאה. חנניא בן חכניאי הוסיף תשיעי - אם היה לובש כלאים. אמרו לו: אינו השם. אמר להם: אף הנזיר לא הוא השם.

אמר רב ינאי: נמנו בחבורה שהחופה עפר על כלאים לוקה. ואמר ר' יוחנן שמשנתנו היא זו שיש חורש החייב על כלאים בכרם, והיינו בחופה בחרישתו. אמר לו 'אי לאו דדלאי לך חספא מי משכחת מרגניתא תותה'. וריש לקיש אמר שלולי שיבחו רב ינאי היה מעמיד המשנה כר' עקיבא שהמנכש והמחפה והמקיים כלאים לוקה, שדרש: 'שדך לא תזרע כלאים' - אין לי אלא זורע, מקיים מנין, תלמוד לומר 'כלאים שדך לא'.

החורש הנ"ל לוקה רק ח' ואין לוקה עוד אחת משום זורע ביום טוב - לרבא: יש חילוק מלאכות בשבת ואין חילוק מלאכות ביום טוב.

המבשל גיד בחלב ביום טוב ואכלו - לוקה חמש, משום אוכל גיד ומשום מבשל ביום טוב שלא לצורך, ומשום מבשל גיד בחלב, ומשום אוכל בשר בחלב, ומשום הבערה. ולרבא שאין חילוק מלאכות ביו"ט יש להוציא הבערה, ולהכניס שבישלו בעצי הקדש, שמוזהר שלא לשרפם כאמור 'ואשריהם תשרפון באש, לא תעשון כן לה' אלוקיכם'. וא"א להכניס במקומו גיד הנשה של נבילה - ששנה ר' חייא שלוקה ב' על אכילתו וג' על בשולו. וא"א להכניס עצי אשירה - שאז לוקה שש, גם משום 'ולא ידבק בידך...' וגם משום 'לא תביא תועבה אל ביתך'.

יום שני פרשת וישלח - ט' כסליו תשיע"ח

דף כ"ב ע"א

שינינו שיש חורש תלם אחד וחייב משום שמונה לאוין - והקשו ששייך למנות עוד לאוין במעשה זה:

שזרע בנחל איתן - 'אשר לא יעבד בו ולא יזרע'.

שמחק השם בהליכתו - 'ואיבדתם את שמם... לא תעשון כן לה' אלוקיכם'.

קצץ בהרתו - 'השמר בנגע הצרעת'.

הזיח החושן מעל האפוד - 'ולא יזח החושן'.

הסיר בדי ארון - 'לא יסורו'.

חרש בעצי אשירה - 'ולא ידבק בידך מאומה'.

קצץ אילנות טובות - 'כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות'.

שנשבע שלא יחרוש בין בחול בין ביום טוב, ואף שאין שבועה חלה על יו"ט לחוד שכבר מושבע ועומד מהר סיני - מיגו שחלה על חול חלה על יום טוב. ודחו: התנא סובר שגם איסור כולל

אינו חל על איסור. אך אין לדחות שלא מנה התנא לאוין שישנם בשאילה (והקדש היינו בכור) - שהרי מנה נזיר, ואין להעמיד בנזיר שמשון שהרי מותר להיטמא למתים.

המרביע שור פסולי המוקדשים - לוקה שנים.

המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה - שהרי גוף אחד הוא ועשאו הכתוב כשני גופים (חולין וקדשים).

החייב מלקות לוקה ארבעים חסר אחת - שנאמר 'במספר ארבעים' ולא 'ארבעים במספר' והיינו מנין שהוא סמוך וסוכם את הארבעים. לר' יהודה לוקה ארבעים שלימות, ולוקה את היתירה בין כתפיו.

דף כ"ב ע"ב

אומדים החייב מלקות - במכות ראיות להשתלש.

אמדוהו וחזרו מהאומד: אם כבר לקה - נפטר במה שלקה. לא לקה: אם חזרו באותו יום - האומד הראשון בטעות, והולכים אחר השני (ואם האומד השני הוא שאינו יכול ללקות כלל - ממתנים שיבריא ואומדים אותו). חזרו ביום אחר - הולכים אחר הקל, ואם אמדוהו תחילה לארבעים וכעת נחלש ואינו יכול לקבל כלום - פטור. אמדוהו תחילה ל"ח ונתחזק - לוקה רק י"ח.

כמה טפשים רוב האנשים שקמים לפני ספר תורה ואין קמים מפני אדם גדול - שהרי בספר תורה כתוב 'ארבעים' ופיתחו חכמים אחת.

מקורו של ר' יהודה שלוקה ארבעים שלימות - 'מה המכות האלה בין ידיך, ואמר אשר הכתי בית מאהב'. ולחכמים הפסוק עוסק במכות שנותנים לתינוקות של בית רבן.

עבר עבירה שיש בה שני לאוין: אמדוהו למ"ב או יותר, שיש ג' למלקות השניה - לוקה אומד זה ופטור. אמדוהו למ"א - לוקה ל"ט, ומתרפא וחוזר ולוקה השניה.

כיצד מלקין אותו: כופה שתי ידיו על העמוד הילך והילך, וחזן הכנסת אוחז בבגדיו עד שנקרעו או נפרמו ונתגלה לבו, וחזן הכנסת עומד על אבן שמאחוריו, ובידו רצועה של עגל כפולה אחד לשנים ושנים לארבעה, ושתי רצועות של חמור עולות ויורדות בה, ידה טפח ורחבה טפח, וראשה מגעת על פי כריסו. ומכה בידו אחת בכל כוחו שליש מלפניו ושתי ידות מלאחריו.

הלוקה אינו עומד ולא יושב אלא מוטה - שנאמר 'והפילו השופט'. בשעת המלקות הקורא קורא: 'אם לא תשמור לעשות... והפלא ה' את מכותך ואת מכות... וחוזר לתחלת המקרא 'ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו', וחותרם 'והוא רחום יכפר עון וגו' וחוזר לתחלת המקרא.

מת תחת יד המכה - פטור. הוסיף לו רצועה אחת ומת - גולה. נתקלקל באמצע המלקות - לת"ק: בין בריעי בין במים פטור. לר' יהודה: האיש בריעי והאשה אף במים.

יום שלישי פרשת וישלח - י' כסליו תשע"ח

דף כ"ג ע"א

נתקלקל נפטר - משום 'ונקלה'.

ר' אלעזר בן עזריה דרש סמוכים: 'ארבעים יכנו' 'לא תחסום שור בדישו' - מכאן לרצועה של עגל. פרשת יבום נאמרה בסמוך ל'לא תחסום' - יבמה שנפלה לפני מוכה שחין אין חוסמין אותה. 'אלהי מסכה לא תעשה לך' סמוך ל'את חג המצות תשמור' - כל המבזה את המועדים כאילו עובד ע"ז. כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים - שנשמך 'לכלב תשליכון אותו' לפסוק 'לא תשא שמע

שוא, קרא אותו גם 'לא תשיא'.

שתי רצועות של חמור - שנאמר 'ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע' וגו', אמר הקב"ה: יבא מי שמכיר אבוס בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו.

ידה טפח ורחבה טפח, וראשה מגעת על פי כריסו - לאביי: עשו לכל לוקה רצועה למידתו. לרבא: קשר היה בה שאפשר להאריכה ולקצרה.

מלקין אותו שליש מלפניו ושתי ידות מלאחריו - שנאמר 'והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשתו במספר' - רשעה אחת מלפניו שתי רשעיות מאחוריו.

המקור לכפילות הרצועה: 'והפילו', שללמד שצריך המוכה להטות היה לו לכתוב 'יטיהו', וכדי ללמד שניהם נכתב 'והפילו'.

אין מעמידין חזנין אלא חסידי כח ויתירי מדע - לר' יהודה אפילו חסידי מדע ויתירי כח. לרבא מסתבר כר' יהודה שנאמר 'לא יוסיף פן יוסיף' וליתירי מדע אין צריך להזהיר. ותשובת חכמים: אין מזרזין אלא למזורז.

כשהמלקה מגביה מגביה בשתי ידיו וכשהוא מכה מכה בידו אחת - כדי שתבא המכה ממנו (בכל כוחו).

הגדול שבדיינין - קורא, השני מונה, והשלישי אומר 'הכהו'.

הקורא - מצוה לצמצם לפי אורך המכות, שבזמן שמכה מרובה מאריך בזמן שמכה מועטת מקצר, ואם לא צמצם חוזר לתחלת המקרא כפי ששינו במשנה.

'מכה רבה' - להוסיף אסור גם מועטת שנאמר 'לא יוסיף', אלא ללמד על הראשונות שהם מכה רבה.

קלקול באמצע המלקות הפוטר: לר' מאיר: כולם רק בריעי ולא במים. לר' יהודה: האיש בריעי והאשה אף במים. לחכמים: כולם אף במים.

נתקלקל - נפטר אף כשהגביה פעם ראשונה הרצועה קודם שלקה. נפסקה רצועה - בשניה פוטרין אותו בראשונה אין פוטרין אותו. כפתוהו ורץ מבית דין - פטור, ואין דומה לנפסקה כיון שנקלה בריצתו.

אמדוהו שאם ילקה יתקלקל - פטור. אמדוהו שלכשיצא מבית דין יתקלקל - מלקין אותו. נתקלקל בב"ד קודם שהתחיל ללקות - מלקין אותו, שנאמר 'והכהו... ונקלה' ולא שנלקה קודם שלקה.

דף כ"ג ע"ב

לר' חנניא בן גמליאל חייבי כריתות שלקו נפטרו מכרת - שנאמר 'ונקלה אחיך לעיניך', כשלקה הרי הוא כאחיך.

מה אם העובר עבירה אחת נוטל נפשו עליה - העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה שתנתן לו נפשו. ר' שמעון אומר ממקומו הוא למד: 'ונכרתו הנפשות העושות וגו', 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' - כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה.

'רק חזק לבלתי אכול הדם... למען יטב לך...' - ומה דם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר, גדל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות.

ר' חנניא בן עקשיא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר 'ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר'.

לר' יוחנן חכמים חולקים על ר' חנניא בן גמליאל - וסוברים שאין נפטר מהכרת ע"ה המלקות.

שנינו: אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה

זדונו בהכרת - אמרי בי רב: כר' יוחנן שחכמים חולקים שחייבי כריתות אין נפטרים מכרת, שאם נפטרים הרי גם זדון יוה"כ בידי אדם. לרב נחמן: המשנה כר' יצחק הסובר שאין מלקות בחייבי כריתות. לרב אשי: כחכמים, ואין הכרח כר' יוחנן - שזה עיקר זדונו בידי אדם וזה עיקר זדונו בידי שמים.

אמר רב הלכה כר' חנניה בן גמליאל - הקשה רב יוסף: מי עלה לשמים וראה שכן הלכה. השיבו אביי: מקראות אנו דורשים שכן הלכה, וכמו במימרא הבאה, שלא עלה לשמים וראה שהסכימו ב"ד של מעלה, אלא דרש המקראות.

שלושה דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה על ידם: א. מקרא מגילה - קיימו וקיבלו היהודים - קיימו למעלה מה שקיבלו למטה. ב. שאילת שלום - 'הנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם', והסכימו עמו משמים - ה' עמך גיבור החיל'. ג. הבאת מעשר - 'הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחוננו נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די'. 'עד בלי די' - עד שיבלו שפתותיכם מלומר די.

בג' מקומות הופיעה רוח הקודש: א. בבית דינו של שם - ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני, והלא אפשר שהיה עוד אדם מלבד יהודה - יצאה בת קול ואמרה: ממני יצאו כבושים. ב. בבית דינו של שמואל - 'הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי, ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו, ויאמר עד ה' ועד משיחו כי לא מצאתם בידי מאומה, ויאמר עד, ולא ויאמרו' - יצאה בת קול ואמרה: אני עד בדבר זה. ג. בבית דינו של שלמה - ויען המלך ויאמר תנו לה את הילד החי והמת לא תמיתוהו, היא אמו, והלא אפשר שהערימה - יצאה בת קול ואמרה: היא אמו. ולמסקנא - הכל בקבלה, שמהפסוקים אין להוכיח: יהודה - כיון שחישב החדשים והימים מחזיקים בידוע ולא באינו ידוע. שמואל - כל ישראל נקראים בלשון יחיד, כאמור 'ישראל נושע בה'. שלמה - מכך שהיא ריחמה והשניה לא, מוכח שהיא אמו.

יום רביעי פרשת וישלח - י"א כסליו תשע"ח

דף כ"ד ע"א

תרי"ג מצוות נאמרו למשה - שס"ה לאוין כמנין ימות החמה, ורמ"ח עשין כנגד איבריו של אדם. שנאמר 'תורה צוה לנו משה מורשה' - 'תורה' בגימטריא תרי"א, ועוד 'אנכי' ולא יהיה לך' ששמענו מפי הגבורה.

בא דוד והעמידן על י"א - 'מזמור לדוד, ה' מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך, הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח, עושה אלה לא ימוט לעולם'. 'הולך תמים' - זה אברהם, כאמור 'התהלך לפני והיה תמים'. 'פועל צדק' - כגון אבא חלקיהו. 'ודובר אמת בלבבו' - כגון רב ספרא. 'לא רגל על לשונו' - זה יעקב אבינו, שאמר 'אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע'. 'לא עשה לרעהו רעה' - שלא ירד לאומנות חבירו. 'וחרפה לא נשא על קרובו' - זה המקרב את קרוביו. 'נבזה בעיניו נמאס' - זה חזקיהו המלך שגירר עצמות אביו במיטה של חבלים. 'ואת יראי ה' יכבד' - זה יהושפט מלך יהודה שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי. 'נשבע להרע ולא ימיר' - כר' יוחנן דאהא בתענית עד שאבא לביתי. 'כספו לא נתן בנשך' - אפילו ריבית גוי. 'ושוחד על נקי לא לקח' - כגון ר' ישמעאל בר' יוסי.

'עושה אלה לא ימוט לעולם' - כשהיה רבן גמליאל מגיע למקרא

הזה היה בוכה, וכי רק מי שעושה כל אלה לא ימוט, אך אם עושה רק אחת ימוט. אמרו לו: כתוב 'עושה אלה', ולא 'עושה כל אלה' - והיינו אף אחת מהן. וכמו שכתוב 'אל תטמאו בכל אלה', ובודאי גם הנוגע רק באחד נטמא.

בא ישעיהו והעמידן על שש - 'הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע' - 'הוא מרומים ישכון' וגו'. 'הולך צדקות' - זה אברהם אבינו, כאמור 'כי ידעתי למען אשר יצוה' וגו'. 'ודובר מישרים' - זה שאינו מקניט פני חבירו ברבים. 'מואס בבצע מעשקות' - כגון ר' ישמעאל בן אלישע. 'נוער כפיו מתמוך בשוחד' - כגון ר' ישמעאל בר"י. 'אוטם אזנו משמוע דמים' - שאינו שותק כששומע זלזול בצורבא מרבנו, כגון ר"א ברבי שמעון. 'ועוצם עיניו מראות ברע' - שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה.

בא מיכה והעמידן על שלש - 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך'. 'עשות משפט' - דין. 'אהבת חסד' - גמילות חסדים. 'הצנע לכת' - הוצאת המת והכנסת כלה, ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעא אמרה תורה 'הצנע לכת', דברים שדרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה.

חזר ישעיהו והעמידן על שתיים - 'כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה'.

בא עמוס והעמידן על אחת - 'כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו'. ופרך רב נחמן בר יצחק: אפשר דרשוני בכל התורה כולה. אלא בא חבקוק והעמידן על אחת - 'וצדיק באמונתו יחיה'.

ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל וביטלום ארבעה נביאים - אמר: 'וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב' - ביטלה עמוס 'חדל נא מי יקום יעקב...' 'ניחם ה' על זאת...' אמר: 'ובגוים ההם לא תרגיע' - בא ירמיה ואמר: 'הלוך להרגיעו ישראל'. אמר: 'פוקד עון אבות על בנים' - ביטלה יחזקאל 'הנפש החוטאת היא תמות'. אמר: 'ואבדתם בגוים' - בא ישעיהו ואמר: 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול' וגו'.

אמר רב: מפחד אני מהאמור 'ואבדתם בגוים'. מתקיף רב פפא: אפשר כאבידה המתבקשת כאמור 'תעיתי כשה אובד בקש עבדך'. אלא מסוף הפסוק 'ואכלה אתכם ארץ אויביכם'. מתקיף מר זוטרא: אפשר כאכילת קישואין ודילועין שמשאירים מקצתם.

רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא הלכו בדרך, ושמעו קול המונה של רומי מפלטה ברחוק ק"כ מיל, והתחילו בוכים ורבי עקיבא משחק. באמרם: הללו כושיים שמשתחווים לעצבים ומקטרים לע"ז יושבין בטח והשקט, ואנו בית הדום רגלי אלוקינו שרוף באש ולא נבכה. אמר להם: לכך אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

דף כ"ד ע"ב

שוב פעם אחת היו התנאים הנ"ל עולים לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו בוכים ור' עקיבא מצחק. באמרם: מקום שכתוב בו 'והזר הקרב יומת' ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה. אמר להם: לכך אני מצחק, שנאמר 'ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו' - והלא 'אוריה' במקדש ראשון ו'זכריה' במקדש שני, אלא תלה הכתוב נבואתם זה בזה - באוריה נאמר 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש', ובזכריה נאמר 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם', כיון שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה

מתקיימת. אמרו לו: עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו.
הדרן עלך אלו הן הלוקין - וסליקא לה מסכת מכות

שעיר המשתלח מכפר. לכהנים - לת"ק כמו ישראלים, לר' שמעון: וידויו של פר מכפר.

יום שישי פרשת וישלח - י"ג כסליו תשע"ח

דף ג' ע"א

שנינו שבועות אחר מכות - שנינו במכות שיש חייב כמה מלקויות על אזהרה אחת, והיינו הקפת הראש והזקן, לכן שנינו שבועות שתיים שהן ארבע.

במסכת שבת לא שנינו אלא יציאות השבת וכן בנגעים שנינו רק מראות נגעים וכאן שנינו כולם - כיון ששבועות וידיעות הטומאה כתובים כאחד ושניהם בקרבן עולה ויורד לכן שנה אותם יחדיו, וכיון ששנה שנים שנה כולם. ואף שפתח בשבועות מפרש תחילה ידיעות הטומאה כיון שמועטים דבריהם.

שבועות שתיים שהן ארבע - שתיים: שאוכל ושלא אוכל. שהן ארבע: אכלתי ושלא אכלתי.

ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע - שתיים: ידיעת טומאת קודש וידיעת טומאת מקדש. שהן ארבע: ידיעת והעלם קודש ומקדש.

יציאות שבת שתיים שהן ארבע - שתיים: הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים ע"י העני העומד בחוץ, והוצאה ע"י בעל הבית העומד בפנים. שהן ארבע: הכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד ע"י העני העומד בחוץ, והכנסה ע"י בעל הבית העומד בפנים.

מראות נגעים שנים שהן ארבעה - שנים: שאת ובהרת. שהן ארבעה: תולדת שאת ותולדת בהרת.

דף ג' ע"ב

קושיא מי הוא התנא ששנה משנתנו: אם ר' ישמעאל - הרי סובר שרק הנשבע על העתיד חייב. ואם ר' עקיבא - הרי סובר שרק על העלם טומאה חייב ולא על העלם מקדש. ואין לתרץ שהיא כאחד מהם, ובשבועות או בטומאה אין הכוונה שבכל הארבע יש חיוב, אלא מהן לחיוב ומהן לפטור - שהרי מראות נגעים נשנו עמם ובהם כל הארבע לחיוב.

תירוץ: כר' ישמעאל, ורק לענין קרבן סובר שאינו מביא על לשעבר, אבל מלקות יש, שבפירוש ריבתה תורה שבועת שקר בדומה לשבועת שוא - מה שוא לשעבר אף שקר לשעבר, ואמנם 'אוכל' ולא אכל הרי זה לאו שאין בו מעשה, אך ר' ישמעאל סבר שלוקין על לאו שאין בו מעשה. (וראה המסקנא להלן ד.)

שבועה שאוכל כבר זו היום ועבר היום ולא אכלה - ר' יוחנן וריש לקיש אמרו שאינו לוקה, לר' יוחנן משום שאין לוקין על לאו שאין בו מעשה, ולריש לקיש משום שהתראת ספק לא שמה התראה.

ר' יוחנן פסק שאין לוקין על לאו שאין בו מעשה אף שסבר שהלכה כסתם משנה, והעמדתו משנתנו שלוקין עליו - משום שאמנם בתחילה סבר רבי שאין לוקין עליו ולכן סתם כך, אך חזר בו וסתם להיפך במשנה להלן: הנשבע 'לא אוכל כבר זו' שבועה שלא אוכלנה ואכלה - חייב אחת, וזו היא שבועת ביטוי שחייבים על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד, 'זו' - אבל נשבע שיאכל ולא אכל אינו לוקה (אלא שמשנה ראשונה לא זזה ממקומה).

שובר עצם בפסח טמא אינו לוקה, שנאמר 'ועצם לא תשברו בו' - בכשר ולא בפסול.

המותיר מבשר פסח טהור אינו לוקה - לר' יעקב: משום שאין לוקין על לאו שאין בו מעשה. לר' יהודה: משום שניתק לעשה - 'הנותר ממנו עד בקר באש תשרפו'. ואין לומר שמשנה זו שסתמה שאינו לוקה היא סתם משנה שמצא ר' יוחנן שאין לוקין על לאו שאין בו מעשה - שאפשר שטעם המשנה כר' יהודה.

מסכת שבועות

פרק ראשון - שבועות שתיים

יום חמישי פרשת וישלח - י"ב כסליו תשע"ח

דף ב' ע"א

חיוב קרבן עולה ויורד בשגג בשבועות שתיים שהן ארבע - שתיים כתובים 'להרע או להיטיב' להבא, כגון 'אוכל' ו'לא אוכל'. שהן ד' - מריבוי הכתובים למדים על לשעבר, כגון 'אכלתי' ולא אכל, או 'לא אכלתי' ואכל.

ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע - לחיוב קרבן עולה ויורד לטומאת מקדש וקדשיו בשוגג, שתיים כתובים 'ונעלם ממנו והוא טמא' - שנתעלמה ממנו טומאה ולכן אכל קודש, או שנכנס למקדש. ומריבוי הכתובים למדים בזוכר הטומאה ונעלם ממנו קודש או מקדש.

יציאות השבת שתיים שהן ארבע - מ'יצו משה ויעבירו קול במחנה' למדים שתי הוצאות מרשות היחיד לרשות הרבים - אחת לעומד בחוץ והושיט ידו לפנים ונטל חפץ והוציאו לחוץ, ואחת לעומד בפנים ונטל חפץ ממקומו והוציאו בידו והניחו בחוץ. ויש ללמוד עוד שתיים להכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד - אחת לעומד בפנים והושיט ידו לחוץ ונטל חפץ והכניסו, ואחת לעומד מבחוץ ונטל חפץ ממקומו והושיטו בפנים והניחו.

מראות נגעים שהמזורע מביא עליהם קרבן שנים שהן ארבעה - שאת ובהרת, וכל אחת יש לה תולדה.

טומאה שיש בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בינתיים - בעולה ויורד.

יש בה ידיעה בתחילה ואין בה בסוף - שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה, עד שיודע לו ויביא קרבן עולה ויורד.

אין בה ידיעה בתחילה ויש בה בסוף - שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר, שנאמר 'מלבד חטאת הכפורים' - כשם שפנימי מכפר רק על דבר שיש בה ידיעה, כך גם חיצון. לר' מאיר: גם שעיר מוסף של רגלים ושל ר"ח מכפרים עליו.

אין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף - לר' יהודה: שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין. לר' מאיר: נוסף גם שעיר של יוה"כ. לר' שמעון: רק שעירי הרגלים מכפרין. לר' שמעון בן יהודה בשם ר' שמעון: שעיר של יוה"כ ושל רגלים.

כל זה לישראלים, אבל כהנים - כל כפרת טומאת מקדש וקדשיו ע"י פר כהן גדול.

דף ב' ע"ב

טהור שאכל את הטמא - לר' שמעון: שעיר ראש חודש מכפר עליו. לר' שמעון בן יהודה בשם ר' שמעון ולר' מאיר: גם שעיר יוה"כ ושל רגלים ושל ראש חודש מכפר עליו.

שאלו את ר' שמעון: מהו שיקרבו זה בזה (שעיר שהופרש ליוה"כ להקריבו ברגלים או בר"ח). השיב: יקרבו, שאף שאין כפרתן שוה, כולם באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.

על זדון טומאת מקדש וקדשיו - שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים מכפרין.

שאר עבירות שבתורה הקלות והחמורות הזדונות והשגגות הודע ולא הודע עשה ולא תעשה כריתות ומיתות בית דין - לישראלים